

Fyrtio år med fågelholkar

Det hela började på tidigt 1960-tal i Arbrå i Hälsingland. Min far byggde en sommarstuga och jag snickrade några fågelholkar för uppsättning vid stugan. På den tiden gjorde jag holkarna av inommurkna grankubbar som jag grävde ur och satte tak och botten i. Fåglarna gillade mina holkar och därför gjorde jag fler. Jag numrerade dem och skrev upp varje år vilka arter som häckade i holkarna, antal ägg, flygga ungar mm. Ganska snart kom jag på att kubbholkarna var svåra att öppna vid obsar och vid rengöring, därför konstruerade jag en brädholk med öppningsbart framstycke, och den lever kvar än i dag men i lite modifierat utförande.

En stor del av mitt fågelintresse kan jag tacka min kompis Åke Englund för. Åke och jag träffades år 1951 när jag flyttade till Arbrå och vi är fortfarande kompisar. År 1970 blev Åke ringmärkare (359) och en ny värld öppnade sig för oss. Vi ringmärkte i mina holkar varje år och vi märkte i andras holkar. Vi hittade rovfågelbon med allt vad det innebar för att kunna ringmärka. Vi gick fajter med slagugglan med besök hos läkare som följd. Idag ansvarar Åke för ringmärkningen av alla havsörnar i Gävleborgs län. Åtskilliga episoder har vi upplevt tillsammans med fåglar.

Mitt stora intresse är att jag vill skapa boplatser för fåglar eftersom det är en stor bristvara idag. Därför har jag fortsatt att snickra holkar genom alla år till mina småfåglar. Idag är det 309 holkar vid min stuga och i dess omgivning. Till Mariefred kom jag år 1974 och då började jag så smått att sätta ut holk även här. Till dags dato har det blivit 914 st och tillsammans 1 223 holk. När jag hade 500 holk påstod Naturhistoriska riksmuseet att jag var näst störst på holk i Sverige. Alla holkar har jag koll på och vet var de sitter. De besöks 4 - 5 gånger under häckningstid för obsar och ringmärkning och senare någon gång för rengöring och iordningställande. Idag har jag ca 4 mil holkslingor. Därför har jag varit tvungen att skaffa hjälp av fågelintresserade för att gå de ägglägningsrundor som ligger till grund för min kommande ringmärkning. En sak som krånglar till det hela högst betydligt är avståndet mellan Mariefred och min stuga som är 32 mil. När jag är i Mariefred så ser jag i mina noteringar att jag borde vara i stugan och när jag är i stugan så händer det saker i Mariefred.

Någon kanske tycker att det verkar enahanda att bara hålla på med holkfåglar, mest mesar och svartvita flugsnappare men jag kan försäkra att så är inte fallet. I och med ringmärkningen så kommer ytterligare en dimension in av fågelskådandet. Varje fågel som jag sätter en ring på blir en specifik individ för mig.

Svartvit flugsnappare
Foto: C-G Rosén

Jag har till och med en liten chans att få träffa fågeln igen och åter få hålla den i min hand.

Jag skall nu berätta några episoder ur mitt ringmärkarliv som visar vad som kan hända och som gör att jag fortsätter att snickra åt holkfåglar.

Den första händelsen är gammal och började år 1972 vid holk nr 1 vid min stuga i Arbrå. Ett flugsnapparpar fann holken attraktiv och det ledde till häckning. Jag ringmärkte som vanligt först honan under ruvning, därefter

ungarna ca 10 dagar gamla. Jag lyckades också fånga hanen under matning vilket inte alltid är så lätt. Hela familjen blev ringmärkt. Året därpå, alltså 1973, dök det upp ett flugsnapparpar vid samma holk. Honan var omärkt men hanen hade en ring runt sitt högra ben. Samma procedur. Jag ringmärkte honan under ruvning och därefter ungarna. Eftersom hanen var ringmärkt måste jag göra allt jag kunde för att fånga honom och läsa av numret. Det kunde vara en av "mina" hannar men det kunde också vara en annan. Jag lyckas fånga honom och när jag läste av numret så var det samma hane som året innan. Han hade alltså återvänt till samma holk efter att ha varit till Västafrika och övervintrat, men nu med en ny hona.

Vinterfåglar i Strängnäs

Ännu en sommar är till ända. Vårfågeln kom, häckade och flyttade iväg som vanligt under hösten. Men innebär det att det är tomt i markerna på fågel? Nej, långt ifrån. Det finns mycket att se även en vinterdag. Dels kommer en del fåglar in till bebyggelsen från storskogen, dels kommer det långväga gäster från Norrland och långt bort från Sibirien. Många av dessa samlar ihop sig till stora flockar.

Vilka fåglar kan man hitta bland våra hus och var? Här följer ett litet urval.

Sidensvansarna samlar ihop sig till stora flockar på flera hundra individer, tusen är inte heller ovanligt. Dessa flockar kan man se lite var stans i Strängnäs. Du kan titta lite extra där det finns rönnbär, t ex bland villorna uppe i Stadsskogen och nere i Ulvhäll. Tallbiten kan som regel ses varje år, dock i större eller mindre flockar beroende på väderförhållanden i norr och i Ryssland. Hanen är vackert röd och honan är gulgrön färgad. Med förkärlek besöker dom några rönnbärsträd på Tjädevägen och på Långberget. Det intressanta med tallbiten är dels att den är så orädd, dels att den äter rönnbärsfröna och ratar det fina fruktköttet. Det ligger som en röd matta under träna. Tallbiten kallades förr i folkmun för "Dumsnuten" p g a sin oräddhet.

Förra vinterns intressantaste invasionsfågel var bändelkorsnäbben, en fågel från den inre ryska taigan. Den skall du leta efter bland lärkträden. Sådana bestånd finns lite här och var, bl a vid gamla kyrkogården.

I flera år har en kattuggla under dagtid suttit i samma hål i en lind vid Nabbviken. Det är den första linden på höger sida när man går från parkeringen (vår samlingsplats vid exkursioner) mot gamla kyrkogården. Gå förbi trädet en bit och titta sedan upp bakåt, ca halvvägs upp i trädet. I ett gammalt hål efter en fallen gren sitter den och sover.

Stenknäcken som inte tillhör de vanligare att se, sågs ofta och samtidigt flera stycken förra vintern vid bågskytteklubbens lokaler vid Larslunda hage samt vid ett fågelbord utanför personalbyggnaden vid Nya kyrkogården. Detta fågelbord står mycket bra till för hungriga besökare inne bland buskar och träd, vilket ger ett gott skydd mot jagande sparvhök. Här bland träden ses inte allt för sällan en flock stjärtmesar. De avslöjar sig genom sitt svirrande kontaktläte.

Ovan hustaken i Strängnäs kan även den observante då och då få syn på en magnifik profil, nämligen havsörnen. En fantastisk upplevelse om man betänker att

*Inventering utanför Plavinas
Foto: Anne-Marie Porshagen*

och vi hälsades välkomna av vårens första rördrom som tutade trots att isen täckte tillsyns hela sjön. Vi kom dock tidigt iväg eftersom vi skulle hjälpa våra värdar med fågelinventering. I smågrupper med en lokalguide sattes vi av i olika skogsområden runt Plavinas. Det blev långa vandringar över stock och sten och dessutom omvägar för att kunna passera de stora grävda diken som fanns både i skogen och på fälten. Inte helt lätt för Toies buss att samla ihop alla grupper. Utbytet blev dock rikt: trädlärka var karaktärsfågel, tofsmes och överflygande blåsgäss, alla hackspettar utom tretåig och gröngöling. En grupp bevittnade till och med ett slagsmål mellan två vitryggshannar. Mindre skrikörn sågs på avstånd. Dagen avslutades med uggleutflykt i skogen vid vår stugby. Utom en äkta kattuggla hördes dock bara de lettiska ungdomarna som var fenomenala på att härma ugglor.

Dagen därpå åkte hela gruppen för att leta efter de vitryggiga. De var dock inte hemma. När vi stannat mitt i den täta skogen kom en svart stork flygande över bussen. Vi lyckades inte hitta boet men där fanns gott om enorma aspar som det behövdes minst två personer för att hålla om. I stället för vitryggiga fick vi njuta av mellanspett. På en förfallen kyrkogård med stora lövträd och en kyrka utan tak hoppade tre-fyra pigga och högljudda spettar omkring i trädkronorna. Deras illröda punkfrisyrer påminde om Hacke Hackspett i Kalle Anka på julafton! Efter att ha överlämnat både kikare, sovsäckar och annat insamlat friluftsmateriel lämnade vi våra fågelvänner i Plavinas och styrde kosan mot kusten och Ventspils. Där bodde vi i en modern stugby mitt i stan. I Ventspis bor många nyrika och vi var granne med nybyggda lyxvillor som såg ut att höra hemma i Las Vegas med höga staket och

Fågelresan 1 Lettland

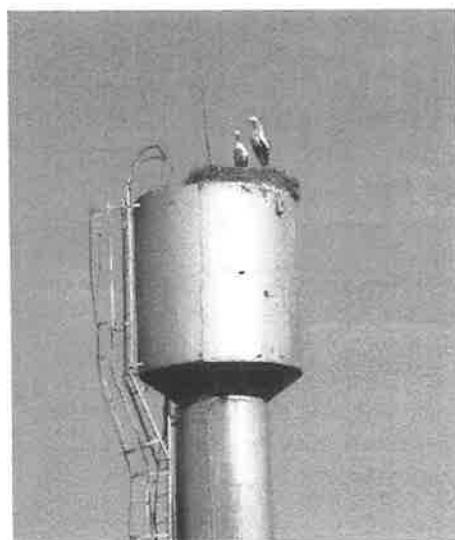

Tidigt på morgonen den 12 april hoppade 5 Strängnäsornitologer på bussen på Källgatan för att tillsammans med ett 20-tal likasinnade från OKE i Eskilstuna upptäcka fågellandet Lettland. Det var Toie Touring – alias Tor-Inge Svensson från Klostergatan som i en splitterny buss skulle ta oss runt till ett flertal fina fågellokaler i vårt östra grannland (lettiska kusten ligger inte mer än 20 mil från Gotland).

Färden gick över Kapellskär till Paldiski strax utanför Tallin. När vi närmade oss fick vi mera intryck av ishavet eftersom all is med västliga vindar drivit mot baltiska kusten. Enstaka ejdrar och alffåglar fanns bland isflaken. På kajen fanns en myckenhet timmer, troligen på väg till Sverige, vilket påminde oss om att avverkningen av de jungfruliga baltiska skogarna redan börjat.

I snöoväder for vi till Pärnu, en delvis restaurerad badort i södra Estland. En tidig morgonpromenad bland kurhotell och patriciervillor gav endast måsfåglar och en och annan koltrast. Vid den lettiska gränsstationen såg vi dock både fjällvråk, grågäss och varfågel. När vi lämnat kusten stötte vi snart på det som skulle följa oss hela veckan – bebodda storkbon! Det var tydligt att ett storkpar vid huset ansågs bringa lycka. Även vid grå och förfallna gårdar hade man spikat upp några brädor på toppen av en

telefonstolpe eller i ett träd vilket storkarna inte var sena att utnyttja. Dessutom var de orädda och hade gott om mat i de diken som fanns överallt på fälten. Ett av resans huvudmål var Plavinas, en liten ort mitt i Lettland vid den stora, mäktiga men tyvärr förorenade floden Daugava som rinner genom hela det avlånga landet. I Plavinas har OKE en ornitologisk vänförening. Ett 30-tal medlemmar i alla åldrar (avundsvärt många ungdomar) välkomnade oss i byns skola varefter vi installerade oss i en förfallen sovjetisk semesterby utanför samhället. Den låg vidunderligt vackert på sluttningen ner mot en istäckt skogssjö. På morgonen var det frost och sol

Vit stork på bo
Foto: Anne-Marie Porshagen

för några decennier sedan var havsörnen en raritet över huvud taget. En ganska säker plats att vintertid få se havsörnen är att åka ut till Hässelbyholm och ifrån bryggan nere hos fiskaren spana ut över isvidderna. Ofta kan flera stycken noteras. Här ses även havstruten. Mellan herrgården och bryggan bland de gamla lidarna med sitt stora bestånd av mistel, ses som regel flera dubbeltrastar. På vägen ut till Hässelbyholm på Fogdölandet ses vintertid både ormvråk och fjällvråk jaga.

En annan lite ovanligare fågel är strömstaren. Den finns i ett eller flera exemplar i Lännaån från Länna bruks kvarn och nedströms till gamla Krogen. Stanna och spana av ålinjen. Den sitter ofta nära vattnet på en sten eller rot eller på iskanten. Den är lätt att känna igen med sin vita hakklapp och att den sitter och niger. När den flyger kommer den lågt över vattenytan med snabba vingslag. Strömstaren finns även längs Räckstaån vid utloppet från Visnaren i Åker.

Sjöfågel hittar du i reningsverkets dammar vid vägen ut till Gorsingeholm – gräsänder (ibland över 1000 stycken), kricka, knipa, vigg, sothöns m m. Gör gärna en avstickare ut längs diket, vilket som regel är öppet vintertid. Häger, änder och om du har tur, kan du även få se en kungsfiskare. Förra vintern satt det ofta en kungsfiskare på ett järnrör i den öppna

vattenytan bakom tornet vid reningsverket. Här sågs vid flera tillfällen förra vintern även gråsiska och steglits.

Var observant när du åker över fält, längs skogsbyn och genom hagar. Vintertid sitter varfågeln i toppen på en buske eller hög ört och spanar. Har Du tur så kan man i busken, ofta en taggig sådan, hitta hans skafferi – småfågel eller smågnagare upphängda på en tagg.

Glöm ej bort att när du tar en promenad i stan, ta med brödrester och mata änderna vid Tosteröbron, Ångbåtsbron eller reningsdammarna.

Leif Ekblom

**Missa inte nästa FiSk
med bland annat:
Årsrapporten
Ringmärkning av duvhök
Fågelresan 2- Mongoliet
Gorsingeholm...**

Mesars energibehov vintertid

Under vintern stannar uppskattningsvis ~ 30 milj stannfåglar i Sverige. De lever under svåra förhållanden.

Temperaturväxlingar med ömsom tö och ömsom kyla innebär att ett ”ispansar” bildas på mark och grenar. Detta försvårar/hindrar fåglar att hitta frön och insekter. Efter en veckas hård kyla < 25°C så dör spindlar och insekter. Det kan innebära 100% dödlighet hos vissa arter och det kan ta upp till 10 år för återhämtning.

Vinterdödligheten bland unga mesar är hög, t ex hos talgoxen 80-90%, hos vuxna ~ 50%.

Vissa anser att man inte skall mata fåglar på vintern, de skäms bort. Fåglarna har i alla tider skaffat sig sin föda på vintern

och överlevt. Men man bör beakta att människan har ändrat förutsättningar för fåglarnas vintersökande genom förändrat jord- och skogsbruk. Detta gäller i allra högsta grad fålt- och skogshöns samt andra fröätande fåglar.

En undersökning visar att en talgoxe behöver 24,5 kcal/dag. Om talgoxen äter granfrön i 10 tim, innebärande 275 st, så får den i sig 10 kcal. Om talgoxen däremot kan ha tillgång till solrosfrön, så räcker det med 4 tim, innebärande 26 st, för att täcka dagsbehovet.

En kungsfågel måste under den mörkare delen av vintern med korta dagar, hitta en insekt eller en spindel var 20:e sekund för att få energibehovet uppfyllt.

Så hjälp till att mata våra vingburna vänner under deras svåra period, då vi själva sitter inne och gottar oss i stugvärmen!

Leif Ekblom

**Försäkra dig om nästa FiSk.
Sätt bara in 100 kronor
på PG-96 88 20-1**

Och som väntat kunde en kraftig nedgång noteras jämfört med 1966 år inventering. Som jämförelse kan nämnas att det vid Lilla Skinnpälven 1966 häckade 200–300 par medan 2002 bara gav 30 par, vid Pedersskär samma år räknades 100–200 par och 2002 noterades 0 par samt vid Kungsbergsskären år 1985 noterades 187 par och 2002 sparsamma 17 par. En ordentlig minskning på flera håll, men på ett skär i Mariefredsviken observerades en koloni med 167 bon vilken är den största kolonin i kommunen.

Sjöar och viltvatten

Även viltvattnen samt de få näringsrika sjöarna skulle inventeras och här blev kanske inte inventeringen lika noggrann. Även här kunde en nedgång noteras jämfört med år 1966. Som jämförelse kan nämnas att vid Södra Kärrlången 1966 räknades inte mindre än 1 200 häckande par och år 2002 sågs 0 par, vidare noterades vid Öknasjön samma år 20 par och 2002 även där 0 par samt vid Lundby kärr år 1985 sågs 150 par och 2002 endast 3 par på bo. (Då bör nämnas att det var mycket högt vattenstånd när det senare besöket gjordes.)

En rejäl minskning alltså på många håll i kommunen, men vid Valnaren har det under senare år etablerat sig en liten koloni. 2002 noterades 20 par. Totalt i kommunen år 2002 räknades 279 häckande par medan man år 1966 noterade cirka 2 000 häckande par.

Naturligtvis var det inte bara skrattnås som noterades och räknades under inventeringen. Det fanns också önskemål om att hägrar, skarvar, änder, gäss samt tärnor och trutar skulle räknas.

En intressant notering är att det hittades en häckning av vitkindad gås samt att silltruthäckningar gjordes på fler ”nya” lokaler. Som väntat var det skarvarna som ökat mest i Mälaren. Totalt kunde 316 bon räknas med den största kolonin på Gimpelstenarna där 95 bon noterades.

Övriga rapporterade häckningar

Kanadagås 16 bon, fisktärna 183 bon, fiskmås 71 bon, gråtrut 250 bon, silltrut 7 bon +, havstrut 1 bo, gräsand 24 bon, storskarv 316 bon + häger 47 bon, vitkindad gås 1 bo, vigg 2 bon, strandskata 2 bon, snatterand 1 bo.

Övriga observationer

Under häckningstid har: havstrut observerats på flera håll, småskrake med 3 par, snatterand 1 hane, strandskata på 5 lokaler, storlom 2 par samt storskrake.

Ett särskilt tack vill jag rikta till Thomas Pettersson som dragit det största lasset i planeringen av inventeringen. Jag vill också tacka Lars Broberg, Björn Carlsson, Ulf Cassel, Johan Skutin och Markku Kemppi för både positiva och negativa rapporter. Tack också Leif Sandgren för information per brev.

Kent Söderberg

Skrattmåsen i Strängnäs kommun 2002

Inledning

År tjugohundratvå blev skrattmåsen utvald som riksinventeringsart och här kommer en kortfattad redogörelse för resultatet från Strängnäs kommun.

Skrattmåsen har tidigare inventerats i Sörmland (1966) och har under åttiotalet mer eller mindre inventerats i de norra fjärdarna runt Fogdö och Aspö.

Den första rapporterade kommunhäckningen är från Södra Kärrlången 1951 där 6–7 par kunde ses, vidare sågs en koloni skrattmåsar vid Askare på Ytterselaö 1952. Sedan ökade långsamt antalet häckningar i Strängnäs och under 1960-talet kunde flera nyetablerade häckningar noteras. I slutet av 1970-talet kunde man se en

beståndsminskning i hela landet på 70–80% och parallellt med minskningen kunde en förskjutning av kolonier ses, från näringsrika slättsjöar till kusterna och de större sjöarna.

Det är i huvudsak två olika områden som inventerades i Strängnäs kommun. Dels de nybildade viltvattnen samt de grunda näringsrika sjöar som verkade intressanta, dels Mälaren med dess öar och skär.

Mälaren

Mälarens vatten blev väl inventerade eftersom flera ornitologer ställde upp med både båtar och tid. Det medförde att alla de större fjärdarna, Prästfjärden, Granfjärden, Norrfjärden, Gisselfjärden, Segeröfjärden, Marifredsviken m.m. besöktes vid ett flertal tillfällen under häckningsperioden.

Lilla Skinnpälsten, Tynnelsöfjärden
Foto: Patrik Söderberg

Notiser

Ett planeringsarbete pågår för att anlägga en 18-håls golfbana vid Tobo söder om Öknasjön. Den mark som berörs är hagen norr om "landsvägen" och söder om sjön samt väster om Gavelån, söder om vägen och öster om Gavelån. F d Gavelnsjön, som nu är igenväxt, kommer till del att restaureras. Hur påverkar detta våra möjligheter till skådning vid Öknasjön? Tornet kommer att vara kvar med alskogen och spången. Bättre P-plats kommer troligen att ordnas vid nuvarande, i anslutning till det nedbrunna torpet. Ny stig i skogen bakom torpet till spången planeras. Diskussioner pågår om att göra ett översilningsområde i anslutning till Gavelåns utlopp i Öknasjön.

Fågelklubbarna i Strängnäs och Eskilstuna samt SNF har varit med i förarbetet och vi har där lämnat våra synpunkter. En hel del av dessa kommer att beaktas i planarbetet. Det känns bra att få vara med i ett planeringsarbete av ett projekt som påverkar utseendet i naturen som anläggande av en golfbana innebär. Vi tror inte att denna bana kommer att innebära några nackdelar för vår verksamhet vid Öknasjön. Vi har pratat om att sätta ut informationstavlor om fågellivet runt banan och på så sätt upplysa spelare om vad som finns i omgivningarna samt om vår verksamhet. Samarbete skapar alltid ett bättre resultat för alla parter än vad konflikter skulle ge!

Leif Ekblom

Änglamarkspriset

Fältstationen RÖRDROMMEN har tilldelats COOP Sveriges Änglamarkspris 2003 och ett stipendium på 100 000 kronor. Det är ett samarbetsprojekt mellan naturskydds- och ornitologföreningarna i Strängnäs och Eskilstuna samt en biodlarförening, som tillsammans med markägare, kommun och länsstyrelse lyckats

återställa våt- och ängsmarker vid Sörfjärden. Området där Sörfjärden ingår, skyddas sedan 2002 av FN-konvention som tillkom för att bevara värdefulla våtmarker i världen.

GRATTIS Rördrommen!!

Leif Ekblom

Fågellokal i kommunen - Hässelbyholm, Fogdö

Längst ut på Fogdölandet ligger slottet Hässelbyholm, som byggdes 1660 i renässansstil av Otto Stenbock. Otto adlade slottet genom att lägga till -holm efter det gamla Hässelby. Slottet har många spökhistorier och sägner bakom sig. I slutet av 1600-talet blev landshövdingen av Sörmland, Mikael Törnflycht, gårdens herre. När han sändes till Nyköping som landshövding kom han bland annat att använda slottskällaren som länsfängelse. Där lär han enligt sägnen ha spärrat in en kvinna, som mördat ett barn till vilket han själv var far. Därför går han nu, vid midnatt årsdagen av mordet, igen i denna källare, tillsammans med sitt offer. Författaren Albert Engström gästade Hässelbyholm en vinter i slutet av 1910-talet, ”för att kurera sömnlöshet, läsa och vila sina trasiga nerver”. Men kureringen

revs ständigt upp av de många spökhistorier som härjade i området. Albert Engström har återupplivat de gamla sägnerna i sin bok ”Ränningehus” (1920), där han skriver om slottet ”den skattkammare av o-, troll- och fanstyg”.

Det kan också nämnas att det vid Hässelbyholm har funnits tre sjökrogar som avlöst varandra från 1500-talets mitt fram till mitten av 1800-talet. Några av krogarna finns fortfarande kvar som sommarstugor. Vid krogen Klubben invid Hässelbyholm hittades 1978 tvåhundra Rörstrandstallriklar daterade 16/9 1756. Det visade sig att Västeråsköpmannen Lars Bergströms fartyg förlist vid Hässelbyholm 1756, vilket man kunde läsa i Västerås Rådhusrätts dombok. Fartyget var lastat med sill och spannmål som man

Mistlar
Foto: Björn Carlsson

Naturvårdsverket. I ett pressmeddelande från Lunds Universitet, där två doktorsavhandlingar gjorts på studier av den mindre hackspetten heter det att

”Kampen att överleva är hård för den mindre hackspetten”. I en studie publicerad av Naturskyddsföreningen står att ”den mindre hackspettens höga krav på sin livsmiljö gör att den är en mycket god indikatorart [tillsammans med den tretåiga hackspetten] på skyddsvärd skog. I dessa skogar finner man även en mängd hotade arter bland till exempel mossorna, lavarna, insekterna och svamparna”.

Fågeln kräver ett flera hektar stort skogsområde för att kunna häcka framgångsrikt.

Vår redovisning av den mindre hackspettens situation är ett exempel ur verkligheten i Stora Sundby. Det skulle föra för långt att här belysa alla de skyddsvärda arter som finns där, men vi konstaterar att den mindre hackspetten tillsammans med många andra skyddsvärda fåglar med stor sannolikhet skulle lämna området om den tilltänkta bebyggelsen kom till stånd. I likhet med bland andra Länsstyrelsen och Miljö- och Räddningsnämnden vill vi framhålla att alla de naturtyper som finns i det aktuella området hänger samman som ett mycket värdefullt naturområde. Det tål inte någon

bebyggelse utan mycket allvarliga konsekvenser för fågelbestånden. Kommunen bör av bland annat detta skäl avslå ansökan om att bebygga Stora Sundby 4:3.

Naturvårdsexperter vid bland annat Länsstyrelsen, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges Ornitologiska Förening anser att området har så stora naturvärden att man i stället bör inrätta ett naturreservat, som omfattar såväl våtmarkerna som sankängarna och kullen där bebyggelsen var tänkt. Strängnäs Ornitologiska Klubb kommer att verka för att ett sådant reservat kommer till stånd.

För styrelsen i Strängnäs ornitologiska Klubb

Carl-Gustaf Rosén,
styrelseledamot
Hammarvägen 26, 64730 Mariefred.
Tel 0159-13432.
cg.rosen@swipnet.se

Yttrande över detaljplan för Stora Sundby 4:3

Strängnäs Ornitologiska Klubb

Strängnäs Ornitologiska Klubb är en förening för fågelintresserade med närmare hundra medlemmar. Klubbens syfte är, förutom att vara en träffpunkt för fågelintresserade, att verka för att skydda fåglar och deras biotoper i Strängnäs kommun. Vi spelar en aktiv roll inom Föreningen Sörmlands Ornitologer, som i sin tur är en regionalförening inom Sveriges Ornitologiska Förening. I klubben finns flera mycket kunniga ornitologer med utbildning och stor erfarenhet av observation och inventering av fåglar och deras miljöer.

Strängnäs Ornitologiska Klubb har tagit del av samrådsredogörelsen och detaljplanen för villabebyggelse på fastigheten Stora Sundby 4:3. Vi konstaterar att vissa ändringar gjorts i jämförelse med den ursprungliga planen, vilka tillgodoser vissa av de krav som ställts från naturvårdssynpunkt. Dessa ändringar är helt otillräckliga.

Området är mycket viktigt som häcknings- och flyttfågellokal – en av de värdefullaste i kommunen, vilket framhålls bland annat i Miljö- och Räddningsnämndens yttrande. Strängnäs Ornitologiska Klubb anser i likhet med Länsstyrelsen (yttrande i samrådsredogörelsen) att områdets hela

karaktär skulle påverkas mycket negativt av den föreslagna bebyggelsen. Som Länsstyrelsen framhållit, skulle ”de sammanhängande naturvärdeskvaliteterna med skog, hagmark, våtmark och vattendrag brytas och landskapsbilden förändras”. Inte minst drabbar detta fågellivet, som gynnas av just mångfalden av miljöer inom ett relativt begränsat, ostört område – skogklätt berg, betad gammal blandskog, ekhagar, slättervall, buskmarker och sankängar samt öppet vatten omgivet av stora vassbälten.

Vi, liksom riksorganisationen Sveriges Ornitologiska Förening, har tidigare framhållit att området rymmer ett tjugotal skyddsvärda fågelarter. Sedan vi skrev vårt föregående yttrande har vi konstaterat en tidigare okänd häckning av en av dessa arter, mindre hackspett, i ekhagen inte långt från den tilltänkta bebyggelsen. Vi vill särskilt framhålla hackspettarnas hotade existens i vårt land på grund av mänskliga åtgärder. Mellanspetten är redan helt borta från Sverige sedan ett par årtionden, och den vitryggiga hackspetten är starkt hotad. Mindre hackspett, som alltså häckar mycket nära den planerade bebyggelsen, har minskat starkt under senare år och är rödlistad av Naturvårdsverket som en sårbar art. ”Mindre hackspetten snart borta” skrev Aftonbladet 2002-04-26 som slutsatsen av en studie utförd av Lantbruksuniversitet på uppdrag av

*Björn Carlsson letar dubbeltrast
Foto: Kent Söderberg*

lyckades bärga men de två lådorna med nyinköpt porslin missade man tydligen.

För att komma ut till det mytomspunna slottet Hässelbyholm åker du via Vansö förbi Fogdö kyrka till Lundby. Vid Lundby svänger du höger, skyltat Hässelbyholm 7. Följ den krokiga smala, asfalterade vägen cirka 5 kilometer tills du kommer fram till Hässelbyholmsområdet. Sväng höger in på en grusväg skyltat Hässelbyholm 2 och åk förbi slottet, - vägen gör här en kraftig högersväng- och kör ned mot Mälaren. Det finns dåligt med parkeringsplatser i området, men det går att ställa sig i kurvan ner mot bryggorna, före det gula boningshuset. Obs parkera inte nere vid bryggorna.

Hela slottsområdet är av parkkaraktär med äldre ädellövträd och riktigt stora ekar

växer runt slottet. Nordost, bakom slottet finns en lindallé som leder ned mot Mälaren, i allén växer kommunens, kanske Mälardalens, största ansamling av den fridlysta växten mistel.

Hässelbyholm är en mycket bra vinterfågellokal, där man under vintermånaderna dec-mars ser de för området speciella fåglarna. Om man någon vinterdag promenerar i mistelallén, har man goda möjligheter att få se någon dubbeltrast äta mistelbär; på engelska heter trasten Mistle Truch. I allén ses regelbundet nötväcka, kungsfågel, trädkrypare m.m.

Går man sedan ned till bryggorna har man bra utsikt över Granfjärden i NV samt Norrfjärden i NO. Här har man stora chanser att få se både kungs- och kanske främst havsörn, men även duvhök ses regelbundet.

Under vintern har man runt Hässelbyholm under årens lopp sällsynt observerat: tretåig hackspett, sparvuggla, blå kärnhök, dvärgmå, tretåig mås, gårdsmyg, nötkråka, stenknäck, tallbit samt varfågel.

Hässelbyholm är väl värt ett besök även under de varmare månaderna. Många rara arter har rapporterats, från både våren, hösten och sommaren, bland annat: blåkråka, labb, mindre flugsnappare, mindre hackspett, rosenfink och stenfalk.

När du åker ut till Hässelbyholm är det under hela året värt att vara på sin vakt och hålla ögonen öppna efter fåglar. Vägen ut omgärdas av stora fält med små

öar av träd och täta slånbarssnår. Under vintern kan man ibland se ringduvor, starar, varfåglar eller någon orm- och fjällvråk. Det bör också noteras att det vid Lundby januari 1994 sågs en berglärka under några dagar. Under sommarmånaderna kan det vara värt att åka runt i området och kanske lyssna efter nattsjungande fåglar. Möjligheterna att höra vaktel, kornknarr och hornuggla är stora. Kanske har du också turen att se något spöke irra runt i omgivningarna.

Källor:

Kjell-Ove Matson- Sjöfarten i norra Sörmland – Sörmlandsbygden 1991
Ivar Arnö- Mälaren 1972

Kent Söderberg

Hässelbyholms brygga, vy mot Norrfjärden
Foto: Björn Carlsson

Ledaren

2003 är snart till ända.

Kampen för att bevara Stora Sundby vid Läggesta fortsätter. Många instanser och intressenter motsätter sig kommunens utbyggnadsplaner av ett villaområde. Kommunen tycks vara helt kallsinnig till detta och till natur- och miljövärden. Det är tydligt att det pekuniära helt har tagit överhanden och gett våra förtroendevalda skyggelappar och mörka solglasögon.

En rolig sak att kunna konstatera är att det genom länsstyrelsens beslut nu finns ytterligare två st naturreservat i kommunen, nämligen ett på vardera norra resp södra delen av Tynnelsö. Den på norra delen, Prästholmen, består området bl a av ett stort viltvatten med ett stort antal olika sjöfågelarter, vadare och tättingar. Värt ett besök på våren och sommaren.

Vi har under året genomfört ett antal exkursioner med en hel del fina observationer. Tyvärr verkar intresset inom klubben vara lågt för detta. Exkursioner är ändå ryggraden i klubbens verksamhet. Vi fortsätter dock oförtrutet med vår verksamhet ute i fågelmarkerna även nästa år. Även Du är välkommen!

Tillsammans med Studieförbundet kommer kurser under vinter och vår att hållas. Vi har börjat med en kurs om vinterfåglar i Strängnäs. Under senvintern och våren hoppas vi att kurser i holkbygge, utsättning och uppföljning av häckning (Erik Arbinger) samt vårfåglar låter så intressanta att vi får tillräckligt med anmälningar för ett genomförande av kurserna.

Leif Ekblom

Vi skall verka dels för att skyddafåglar och deras biotoer i Strängnäs kommun, dels vara en träffpunkt för fågelintresserade

Årgång 13
Nummer 2 december 2003.

Studie
främjandet

Klubbens styrelse:

Ordförande: Leif Ekblom
Sekreterare: Markku Kemppi
Kassör: Sven Blomqvist

Kontaktpersoner:

Leif Ekblom 0152-511 54
Kent Söderberg 0152-170 07

Ansvarig utgivare:

Strängnäs Ornitologiska Klubb
c/o Leif Ekblom
Erikslundsvägen 3
645 34 Strängnäs

Utkommer med två nummer per år

Prenumeration och medlemskap i
SOK erhålles genom att sätta in 100:- på
PG 96 88 20 - 1
Familjemedlem 20:-

Redaktion:

Björn Carlsson 0152-147 99
carlssonbj@spray.se
Kent Söderberg
soderberg@strangnas.st

ISSN 1102-3368

Exkursion till Tynnelsö

I slutet av juni samlades några tappra fågelskådare vid Nabbviken för att göra en annorlunda fågelutflykt. Eftersom det regnat under morgonen var det inte mer än fyra man som embarkerade två stadiga Busterbåtar vid sextiden. Regnet upphörde dock och det blev en fin men mulen dag med nästan vindstilla. Den ene skepparen, Ulf, var väl förtrogen med Segeröfjärden och styrde rakt mot Stora och Lilla Skinnpälsten. Det är två nästan kala skär strax norr om Segerön. På den ena fanns en koloni av skrattmåsar, på den andra gråtrutar. Vårt besök orsakade högljudda missnöjesyttringar. Från en kobbe i närheten betraktade ett havstrutpar uppståndelsen med upphöjt lugn. De var prydliga i sina kolsvarta frackar och knallröda näbbfläckar.

Vid Stora Rullingen mötte vi den första fiskgjusen. Vi förtöjde vid den stora och pampiga bryggan och gav oss upp på ön. Den tycks ha sovit törnrosasömn sedan militären övergav den som skjut mål för många år sedan. Mitt på ön finns ett stort torpställe som är helt förfallet. Man kan kliva omkring i huset bland nedfallna brädor och trasiga stolar och betrakta den förvildade syrenbersån från övervåningen. Fågellivet på ön var sparsamt vid vårt besök: gulspurv, talgoxe och blåmes. Den rymliga bryggan var som gjord för förmiddagskaffepaus.

Strax söder om Morrarö finns en trädklädd holme där skarvarna bosatt sig och påbörjat avdödningen av vegetationen. Dessutom bodde där två hägerpar. Över Morraröfjärden flög en havsörn. Öster om Tynnelsö träffade vi på en stor flock ruggande kanadagäss som flydde simmande. En försökte dölja sin stora lekamen i vattnet och simmade mot vassen med bara huvudet över ytan. Litet längre ned hjälptes en stor skarvflock åt att fiska.

Strax norr om Tynnelsö brygga gick vi i land vid en stor ladugård. Vi banade oss väg genom den snåriga skogen och kom snart fram till en av kommunens finaste fågellokal. Ett stort oregelbundet kärr som delvis bättrats på som viltvatten. På vattenspeglarna låg flera hundra grågäss som sakta drog sig undan då vi ställt upp våra tuber i strandsnåren. Dessutom såg vi sothöna, kricka, tofsvipa, knölsvan, knipa, bläsand, snatterand, grönbena och stjärtand. På en äng på andra sidan klev 4 tanor. En enkelbeckasin spelflög över härligheten. Både myggorna och vi trivdes i middagsvärmen. På återvägen hörde vi en svarthätta och då vi klev i båtarna ropade en gök över Selaön.

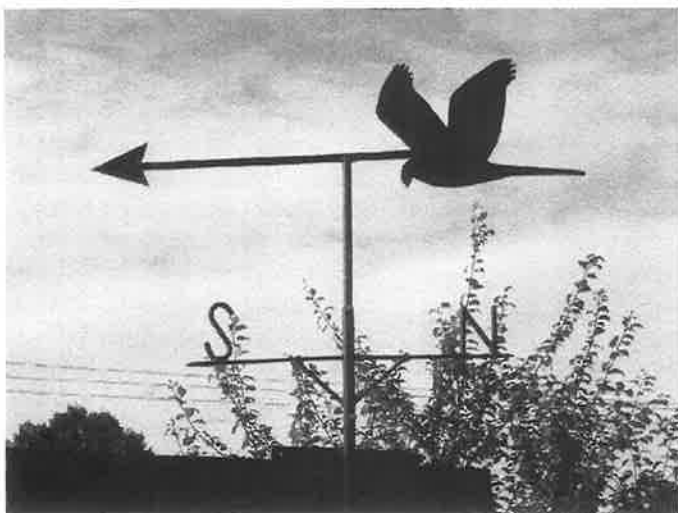
En givande utflykt till lokaler som var nya för alla utom Ulf. Fler borde upptäcka dem!

Sven Blomqvist

I detta nummer:

3. Ledare
4. Yttrande över detaljplan för Stora Sundby 4:3
5. Skrattmåsen i Strängnäs kommun 2002
8. Fågelresan 1 - Lettland
12. Fyrtio år med fågelholkar
16. Vinterfåglar i Strängnäs
18. Mesars vinterbehov vintertid
19. Notiser
20. Fågellokal i kommunen - Hässelbyholm, Fogdö
23. Exkursion till Tynnelsö

Strängnäs ornitologiska klubb visar rätta vägen
Foto: Patrik Söderberg

Studie
främjandet

Fåglar i Strängnäs Kommun

Årgång 13
December 2003